

Imre Flóra

Egy tolvaj vallomása, avagy az intertextualitás

Van egy kiváló amerikai detektívregényíró, akit Lawrence Blocknak hívnak, az ő egyik visszatérő hőse Bernie Rhodenbarr, aki foglalkozására nézve antikváriumtulajdonos és betörő. Bernie Rhodenbarr ars poeticája ez: „Imádok lopni!” Ezt az ars poeticát szeretném most kölcsönvenni tőle – bár én nem vagyok betörő, csak amolyan lopósfajta költő, vagyis olyan, akire manapság azt mondják, hogy az intertextualitás eszközeivel él.

Mi is tehát az intertextualitás? Úgy magyarázzák a szép latin szót, hogy szövegek közöttiség, én talán azt mondanám, hogy a szövegek beszélgetnek egymással. Az irodalom ugyanis nemcsak az életről szól, hanem (talán még sokkal inkább) az irodalomról is. Egyetlen irodalmi mű sem önmagában létezik, hanem része a világirodalomnak (Roland Barthes kifejezésével a „szöveghorizontnak”), kissé egyszerűbben fogalmazva: ha valaki elolvas egy verset, ott van az emlékezetében (én szívesebben mondanám: az érzékszerveiben) mindaz, amit valaha olvasott: a reggeli újságtól kezdve az adóbevallás kitöltési útmutatóján át azokig a versekig, amelyekkel így-úgy találkozott, minden. Ez pedig valamiképpen meghatározza azt, hogy mi jut el hozzá abból az adott műből, amelyet éppen olvas. Például, ha valaki nem olvasta Poe *A holló* című versét, akkor annak Arany János *A lejtőn* című versének első két sorában: „*Száll az este. Hollószárnya / Megrezzenti ablakom.*” a holló csak a baljós fekete madár képét hozza magával, a „sohasem” ítéletes reménytelenségét nem.

De kezdjük még egy kicsit előbből, nézzük először a dolgot az alkotó szempontjából, és indítsunk azzal, amivel kezdtem: „Imádok lopni!”, sőt mostanában azt hiszem mondhatom ezt sok más költő nevében is: „Imádunk lopni!”, szóval térjünk vissza még egy kicsit Bernie Rhodenbarr-ra. Neki például megtetszik egy Chagall-rajz (természetesen valaki másnak a lakásában), és nem nyugszik, amíg meg nem szerzi, hogy az övé legyen.

Miért is lopunk mi költők? Mert megtetszik nekünk valaki más versében valami, és azt a valamit a magunkévá akarjuk tenni. Csakhogy kissé nehezebb helyzetben vagyunk, mint Bernie Rhodenbarr, mert ő csak betör egy lakásba, elviszi a Chagall-rajzot, és már fel is akaszthatja otthon a hálósobafalra, az övé, nézegetheti, birtokolhatja.

De hogyan lehet birtokolni egy verset vagy egy verssort? Például úgy, hogy mondogatjuk, ízlelgetjük, szinte szopogatjuk, mint egy jó fagyaltot. Könnyű a színészeknek, nekik ez a dolguk. Ahogy elmondják, magukévá teszik a verset, a maguk személyiségén szűrjük át, ezzel a vers is új ízt kap, önmaguk is valamiféle szellemi-lelki proteinben gazdagodnak. De egy költő mégse mehet oda mindenkihez, hogy „tessék már meghallgatni, milyen jó ez az Arany János-sor, hogy *„Ötszáz, bizony, dalolva ment lángsírba velszi bárd”*”.

Egy esetben mégis megteheti. Akkor, ha a vers idegen nyelven íródott, és ő le tudja fordítani, meg tudja szólaltatni magyarul, átengedve önmagán, átfordítva a saját nyelvére – amely persze nemcsak saját anyanyelve, hanem saját költői nyelve is.

Ez persze régi módszer. Már a régi görögök is... De a rómaiak legalábbis profi módon űzték ezt a módszert – eléggé le is szólják őket a kézikönyvek, mondván: „másodrendű” a római költészet, mert görög mintákból táplálkozik. De hátha mégsem ilyen egyszerű ez.

Itt van például Catullus. Elolvasta Szapphó verseit, és beléjük szeretett (elannyira, hogy a szerelmét is Szapphóról nevezte el Lesbiának.) Lefordította egyik versét. Lássuk csak! (Ez persze kétfedelű trükk lesz, hiszen itt most mind Szapphó, mind Catullus versét saját fordításomban közlöm, vagyis ha úgy tetszik, még egy prizmat iktattam a rendszerbe. A közérthetőség kedvéért azonban talán mégis jobb, ha nem görögül és latinul mutatom be a két verset.)

Szapphó: Mint egy isten...

*Mint egy isten, boldog az én szememben
az a férfi, szembe ki veled ülhet,
és közlőll hallja, ahogy csevegsz, a
hangodat, édes
és megejtő, halk nevetésedet, mely
úgy szorítja szívem, a mellem oly szűk -
mert ha meglátlak, darabokra tört a
számban a nyelvem:
nincs szavam már, s szerte a tagjaiban
tűz lobog fel, bőröm alá lopózik,
mit se lát a két szemem, és a vérem
zúg a fülemben.
Testemet forró veriték fürösztí,
reszketek, s már színtelenebb a száraz,
téli fűnél arcom, alighogy élek:
meghalok, érzem.*

(Imre Flóra fordítása)

Catullus: 51. vers

*Istennel látszik egyenjogúnak
(többnek is még - hogyha szabad ilyesmit
mondani) az, szembe veled ki ülhet,
s nézhet az édes
nevetésed hallva; ez elrabolja
minden érzésem, hiszen én ha látlak,
Lesbiám, egy szó se jön - én szegény! - a
számra sokáig,
béna a nyelvem, pici kis tüzecskék
harapóznak már el a tagjaiban,
fülem is cseng, és iker éj borul rá
a szemeimre.
Árt neked, Catullus, a lustaságod:
attól őrzöngsz így, az okozza vágyad.
Tönkretett már városokat, királyt a
munka hiánya.*

(Imre Flóra fordítása)

Első pillantásra igencsak hasonlít egymásra a két vers: Catullusénak első három versszaka meglehetősen pontos fordítása a Szapphó-versnek. A Szapphó-versben is van azonban némi skizofrénia: az a trükkje, hogy úgy írja le a szerelmi érzést, hogy nemcsak megéli, hanem közben önmagát figyeli, az érzést nem megnevezi, hanem testi tüneteinek pontos megjelenítésével átélhetővé teszi az olvasó számára.

Minden bizonnyal ez a technika tetszhetett meg Catullusnak, aki nagy megfigyelő volt, verseiben mindig összefonódik az érzélem és a kimondás lehetőségeinek keresése. (Gondoljunk például a híres-szép „Gyűlölök és szeretek”-re.)

A Catullus-versben azonban van még egy csavar: az utolsó versszak mintha nem is tartozna az előzőkhöz, a személyes, közvetlen vallomásos hangot valamiféle kívülállóság, ironikus közbeszólás töri meg: ez a vers nem csak a szerelemről szól, mint Szapphóé, hanem még valami másról is: arról, hogyan látja Catullust (az őrzöngőt) a külvilág, a hűvös-személytelen, politikával és vagyonszerzéssel elfoglalt hagyományos római társadalom, amelyben a „pietas”, a kegyesség a legfőbb érték, az, hogy cselekedjünk családunk és államunk javára (arról nem is beszélve, hogy a „pius” szó etimológiája az indoeurópaiban a „kövér” jelentéshez kapcsolódik, vagyis valakinek a javára cselekedni nem más, mint jól táplálni az illetőt.)

De vajon Catullus maga tiltakozik-e igazán e társadalmi elvárás ellen? Nem inkább arról van szó, hogy az eredeti szapphói skizofréniaához (érzek és figyelem magam), most még egy újabb tudathasadás járul? Nem is csak én figyelem magam, hanem azt is látom, hogyan látnak engem a többiek – a normálisak. Vagyis ez az utolsó ironikus versszak talán önironikus – annyira szerelmes vagyok, hogy hülyét csinállok magamból. Így látják mások, de engem is zavar, hogy ennyire kivetkőzöm önmagamból. Ahhoz pedig, hogy Catullus ezt sugallhassa, szükség van Szapphóra is – akit nem érdekel semmi más, csak önnön vágya közvetlensége. Catullus gyönyörűséggel ízeletti Szapphó szavait, ezért akarja eltulajdonítani ezt a nyelvet, de irigyli is Szapphót, és mássá teszi a szövegét, saját kényszeresen önreflexiós nyelvi világába oltja át.

Hogy egy kissé közeledjek eredeti témámhoz, a „vallomás”-hoz – bár még nem tudok teljesen elszakadni a klasszika-filológiától – mutatok most valami hasonlót az én verseimből is.

Horatius I. 38. (Szolgájához)

*Perzsa pompától nagyon is viszolygok,
hárszüsttel font koszorú se kell, hát
hagyd, fiam, rózsát ne keress a kertben,
késve virágzót.*

*Egyszerű myrtuskoszorút csinálj, ne
törd magad; hozzád is a myrtus illő,
jó fiam, hozzám is, a hűs lugasban
bort iszogatva.*

(Imre Flóra fordítása)

I. 38.

*Perzsa pompára sose vágytam (ámbról
szívesen nézném falamon a perzsa
halhatatlanok mozaikhadát vagy
pláne Dareioszt),*

*még az ékszerrel is elég szolidán
bánok, egyszerre sose hordok egy-két
gyűrűnél többet, azok is ezüstből,
nem platinából –*

*Semmi rongyrazás, csak az egyszerűség.
Nyáron erkélyem beborítja árnnyal
az a szőlőág, ami felkuszik rá,
s őszre megéri*

*édes, áttetsző, naparany bogyója,
s jó az árnyékban heverészve bort is
inni lassacskán, ha nem is olyan jó,
mint Epikuros*

*disznajának, mert nagyon is hiányzik
egy puer (vagy vir), akivel elég az
egyszerű mirtusz, s nem is érdekes a
kései rózsá.*

Az én versem – gondolom, jól láthatóan – rájátszik a Horatius-vers egyszerűséget igénylő idilljére, csöndes epikureizmusára (nem véletlen az utalás „*Epikuros disznajá*”-ra, akinek a *Levelek* I. könyve 4. darabjában nevezi magát könnyed iróniával Horatius), persze átirva női hangra és modernre, és megvillantva benne ennek az idillnek a viszonylagosságát, szegényességét, reménytelenségét is.

Ez tehát az egyik válasz a „Miért lopunk?” kérdésre. Jólesik. Örömet okoz. Van azonban más is. Az előbbieken Catullust és Arany Jánost emlegettem, akik szintén szerettek lopni. Érdekes módon az utóbbi időben azonban mind gyakoribbá vált ez a verscsinálási mód. Hogy úgy mondjam – divat lett lopni.

Vannak erre kiváló elméletek, mint például Roland Barthes-é, aki szerint az irodalom kimerült, „betelt a hagyományhorizont”, magyarul szólva nem lehet már semmi újat kitalálni. Szó, ami szó, nem mondhatjuk, hogy nem érzünk olykor ilyesmit, bár én szívesebben fogalmazom Nemes Nagy Ágnessel úgy, hogy „*Komoly tornamutatványokat kell végeznie a költőnek..., ha vissza akarja tépni az alköltészetből anyanyelve egy-egy lényeges szavát. ... Valóságos örömmünnep, ha sikerül egy-egy benyálkásodott szót megtisztítania és elhelyeznie.*”

Vagy kissé egyszerűbben fogalmazva a modern (még nem is posztmodern) költészet egyszer csak azzal találta szemben magát, hogy a szavak, amelyeket sokat (talán túl sokat)

használtak a (jó és rossz) költészetben, nem jelentik már azt, amit jelenteniük kellene. Mintha elkoptak volna. Melyik szerelmes ifjú merné manapság azt mondani kedvesének: „Olyan szép vagy, mint egy rózsza.” És ha merné, ki hinne neki? Az, hogy elkoptak a szavak, arra kényszerít, hogy máshogy fogalmazzunk. Például „alulfogalmazzuk” érzelmeinket, minimalizáljunk. „Bírom a búrád.” – mondja a fent említett ifjú. Van ilyen vonulata is az újabb irodalomnak.

De azért valahogy mégis kívánkozik valami más megoldás is. Talán ezért találták ki a XIX. század végén a tárgyiasságot. Hogy tudniillik nem érzelmek állnak a szöveg előterében, hanem dolgok, tárgyak, történetek – és e mögött elrejtőzve, a háttérből szól az annyira vágyott és kicsit szégyellt édes dallam.

Korčula

*az emlékezet olyan mint a tenger
kékek zöldek tűnnek egymáson át
a fények mögött más mélység dereng fel
a bíborlila bougainvilleák*

*évek az idő mészkőfalai
hullott gyümölcs a fügefák alatt
azt a hullámozást most is hallani
minden más mégis minden megmaradt*

*az érdes szürke mészkő melegét
kéz szem az egész test érzékeli
vörös leander poros agavék
pálmafák éles nagy tenyerei*

*egy macska néz a kerítés felett
kövek píneák víz emlékezet*

Persze vannak más trükkök is, például az, hogy az érzelmeket idézőjelbe tesszük, szerepet játszunk, felnagyítunk és nevetségessé teszünk: az irónia – önirónia.

A szegény vén bolond

*a szegény vén bolond Ronsard hát már megint
az ifjúság arany halait kergeti
számlál szótagokat udvarló verset ír
próbál a jambusok hullámán lengeni*

*pedig már ez a test – vagy lélek – épp elég
súlyos majd elmerül majd újra felbukik
esetlenül kepeszt hánykolja tetemét
az alexandrinus csak úgy kutyaúszik
de lassan lábra kap ezek a petyhüdt izmok
felidézik a volt magabiztos erőit*

visszatér a rutin amelyben benne izzott

*az édes szomjúság a könnyen ringó dallam
s egyszerűcsak felszökik éppúgy mint azelőtt
a vers delfinje a hullámnál magasabban*

Ezzel a verssel kezdek visszatérni az előző gondolatmenetemhez, hogy tudniillik azért lopunk, mert az utalásosság, a szerepvers, amelynek lényege a beleélés–kikacsintás, a rejtőzés–feltárukozás, ezzel a játékkal valamiféle mélységet teremt a szöveg mögött, azzal az összetettséggel telíti meg a verset, amely nélkül az újabb költészet nem tud létezni (bár ahogy Catallusnál láttuk, a régiek is ismerték ezt).

Szóval nemcsak okból lopunk, hanem célból is, mert a szavak, amelyeket használunk, beitták azoknak a szövegeknek az ízét, amelyekben korábban használták őket, és így, mint a rumban áztatott mazsola, másféle ízt adnak annak a süteménynek, amelybe beletesszük őket. Ez tehát egy újabb jó trükk a költőnek, mindenféle lopott holmit (szavakat, kifejezéseket, képeket) felhasználni, hogy valami különös, sajátos ízt hozzon létre általuk.

Herbsttag

*milyen vörösek már a gesztenyék
nagy volt a nyár a gyümölcsök beértek
miért hogy mégse mégse volt elég
miért kontúrosabbak most a fények*

*minden nesz hangosabb törékenyebb
a zárt csonthéjak beteljesült rendje
megtűriült méznedvek feszítenek
minden bogyót áttetszőn fényesebbre*

*nincs se remény már se várakozás
utolsót lobban kedv erő és élet
kibírhatatlan süit nap és parázs
tútelített tárgyatlan szenvedélyek*

*mind messzebb van a föld az ég alatt
a csillagokról ezüstszürke por hull
hajnalban vadlibák kiáltanak
az idő sötétebb felébe fordul*

Rainer Maria Rilke: Őszi nap

*Itt az idő. Nagy volt a nyár, Uram.
A napórákra vess árnyat, s a réten
hadd zúgjon végig már a szélroham.*

*Adj még egy-két déliesebb napot,
érleld teljessé utolsó gyümölcsét;
s a végső édességek hogy betöltsék,
forrald sűrűvé, testessé a bort.*

*Kinek most nincs, nem is lesz otthona.
Ki most magányos, soká az marad majd.
Olvas, levelet ír, várja a hajnalt
ébren, nyugtalan jár ide-oda
a fák közt, míg a szél forgó avart hajt.*

(Imre Flóra fordítása)

Persze más ez az íz, mint az eredeti, a rumos mazsolához sok minden más is járul, saját anyag és máshonnan lopott holmi (itt például egy kortynyi Georg Trakl).

Ronsard a régészetről olvas

*kertet házat hazát hol van itt már Heléna
amit most itthagytok - régen nem valakit -*

*tárgyak árnyéka csak életem hagyatéka
mint amit ezer év talál belőlem itt*

*a csontnál egyebet nem látok már a tájban
a dombok törmelék szemét rétegei
a házakból csak az ásott alapozás van
a gerendák nyomát a színből sejtteni*

*mi maradt ami fém ami kő vagy üveg
a tárgyak váza csak egymásra rétegezve
tört cserépdarabok az ágyból a szögek*

*de rég elmúlt az a petrarcai regény
nem emlékeztet itt semmi a részletekre
elmúlt a szem a kéz elmúltunk te meg én*

Ronsard: Kertet, házat, hazát...

Ebbe a versembe belejátszik egyrészt egy másik Ronsard-vers is („*Csak csont vagyok ma már*” – ahogy Radnóti fordítja), de benne van valami a költészettől talán messze eső dolog is, a régészet iránti érdeklődésem, az a sok érdekesség, amit a régészeti technikákról olvastam. Persze innen a cím is.

És most jöjjön egy kis zene: Fülöp király áriája Verdi *Don Carlos* című operájából.

Ronsard áthangol

*sohasem szeretett az ember megöregszik
elsötétül a hang a trubadúr halott
estétől reggelig s megint reggeltől estig
bolyongni nyugtalan kváderkő állapot*

*a gyertyák csak homály mi szorítja a mellkast
a vállra súlyosul az egész épület
örökké egyedül csak az éjszaka választ
magáénak soha sohasem szeretett*

*mi marad majd a csont itt mindenki elárul
komorabb szenvedély mikor a haj fehér
most még a test feszül éjszaka gránit ágyul
gránit boltozatul majd alszom ha elér*

*a gravitáció ő jár itt át meg át
egyszer majd lerogyok csak basszusáriák*

*Kertet, házat, hazát, itt hagyom a remek
kancsókat, korsókat, a csínnal villogókat,
haldokló hattyúként, hogy szállván úgy daloljak,
mint ő, ha búcsuzik kanyargó part felett.*

*Vége! A szép fonál íme hát lepörög;
éltem, énekeltem: nevem hírben ragyoghat;
ám tollam égre száll, útján a csillagoknak,
messze onnan, hol a vásár-világ zörög.*

*Boldog ki sosem élt. És boldog, aki megtér
az ősi semmibe; de még boldogabb ennél,
ki angyalnak siet Krisztus körébe föl,*

*lent hagyván könnyedén romlandó sár-ruháit,
melyekkel itt a sors, végzet, szerencse játszik:
ki lélek már, szabad a föld nyűgeitől!*

(Illyés Gyula fordítása)

Sohasem szeretett! Nem! Szíve idegen volt
és jéghideg hozzám ma is, mint rég!
Szinte még látom őt, sápadt, elszörnyedt arcát,
Amikor először pillantott ősz hajamra.
Nem, ő nem volt soha enyém! Sohasem szeretett.
Ah, hol vagyok? A gyertyák tövig égtek le!
A rideg hajnal dereng az ablakon... Már reggel van.
Egy új nap, múltjon el, mint a többi!
Ah és a jótévő álom kerüli pillám.
Majd alszom én ha véget ér a kín
S hült testem bíbor bársonyokba rejtik;
Majd alszom én a szenvedések múltán,
Majd alszom ott, hol a kétely nem vár,
Hol koporsóm lesz a bús Eszkorial.
Bár bírhatnám azt a titkos varázserőt,
Hogy emberszívekbe lássak,
Mint Isten lát egyesegyedül...
Bár én is tudhatnám, mit az emberszív rejt,
Ó bár megfejthetném titkos mély értelmét!
Ne aludj, király, ébren van a gaz nép,
Ki trónusodra tör s hitvesed becsületére.
Majd alszom én, ha véget ér a kín,
Majd ha e test a végső útra indul,
Majd alszom én a végzetlen éjben,
Majd alszom ott, hol a néma mélyben
Befőd a márványsír, az Eszkorial.
Ah mit ér nekem a trón, Hogyha nem láthatom,
mit az ember szíve rejt!
Soha nem szeretett! Nem! Szíve idegen volt!
Ó nem, ő nem enyém, soha nem szeretett!

Ez a vers Verdi *Don Carlos*ában Fülöp királynak a III. felvonásbeli áriájából táplálkozik. Persze itt is vannak más áthallások (pl. Várady Szabolcs: „*Tövig égnek, Fülöp*

király, a gyertyák.”) Aztán az Escorial, amelyet gyerekkoromban láttam, a maga agyonnyomó monumentalitásával, csupa fekete márvány és csupa arany és csupa koporsó.

És nem mellesleg Ronsard. Talán felmerül a kérdés, miért éppen Ronsard? Miért ő az az alterego, amellyel olyan szívesen álcázom magamat. Előrebocsátom, hogy nem tudok pontos választ adni. Csak választöredékeket. Egy: nagyon szeretem a verseit. (Ez persze még igen sok más költőre is igaz.) Kettő: vonz a trubadúrlíra a maga formalizmusával és mégis magasfeszültségű erotikájával. Három: valamiféle rokonságot érzek Ronsard alakja meg a magamé közt: erő és gyengeségsajátos keveredését. (Tudjuk, Ronsard korának ünnepe költője volt, de például egyik fülére süket volt, így nem is volt alkalmas katonának – lovag, aki nem lovag). Négy: valamiért erősen szól bennem a francia szonett dallama, amit Ronsard talált ki. Aztán ki tudja, mi lehet még. De ebben a versben az öregedő, szikárodó Ronsard szólal meg – már nem a trubadúrénekek világos tenorja, hanem a reménytelenségbe, pusztulásba hanyatló, egyre sötétülő hang.

Most pedig lezárásként jöjjön egy olyan vers, amelyben még több felé húznak az áthallások.

Anakreón, Vas István

*korán sötétedik már
még nincs hideg de borzong
valami bent talán a
bőr hús alatt a csontban
korán sötétedik s az
erdők napszínű tarka
lombja szürkébe hullik
az általános éjben
tompán fénylik a város
a házak elmosódnak
kocsik pirosa utak
üveggyöngye világít
korán sötétedik már
most kellene még egyszer
valami édesség a
szívnek szemnek magánynak
azok a magabiztos
telt rózsaszínű ajkak
gyermekin homorú orr
a keskeny arc világos
szemek a hosszú ujjak
ötven felé az embert
nem hívják kosarazni
Anakreón Vas István
szerelem gyors labdája
a halál vesz körül és
rám simul mint az ingem
korán sötétedik már
az átültetést végül
nem éli túl a rózsza*

nem éli túl a szó sem
mi marad itt kihülnek
jelek nyomok a lélek
korán sötétedik már

Anakreón: Engem a Szerelem...

*Engem a Szerelem piros
lapdával sziven ért, és egy
szépcipőjü, aranyhajú
lánnyal játszani hívott.*

*Lesbosban született a lány.
Csak csúfolta fehér fejem
s elfutott gonoszul, gonosz
társnőjére kacsintva.*

(Babits Mihály fordítása)

Vas István: Korán sötétedik

*Korán sötétedik már
És hirtelen hideg lesz
Mikor beáll az este
Két fenyő feketéll csak
Majd az is elmosódik
Az általános éjbe
Ideje ágyba bújni
Az ágyban meleg ágyban
Csak míg telik erőnkől
Kis ideig mulatni
Ha tudunk elaludni
Tán holnap újra nap lesz*

*Köd reggel köd a rózsán
Talán a pára fölszáll
Talán nap süt ki újra
Nap kurta őszi útja
Talán talán talán még*

Vas István: Kibírta

*Kibírta ezt is kibírta
Még ma is él a rózsza
Köd nem fogott ki rajta
S a talajmenti fagy sem
A ködöt átragyogta
Titokzatos bíborja
Melyben a vér s a tűzláng
Vegyül találkozóóra
Ugye méltó vagyok rád
Ugye lesz föltámadásunk
Gyönyörű Róma-rózsza*

A két Vas István-vers maga is anakreóni, maga is áthallás, maga is másfelé kanyarítja a szöveget, dallamot, mint az anakreonika, az én versem pedig egyszerre játszik Anakreón versének elemeivel, életérzésével, és egyszerre éneklő utána Vas Istvánnak azt, hogy „mégis”, hogy „talán”, és egyszerre vitatkozik is vele.

Erről a sokarcúságról, szövegnek szöveggel való beszélgetéséről, együtténekléséről és sokszólamúságáról szól szerintem az intertextualitás.

Konklúzió? Miért lopunk? Én legalábbis azért, mert ilyen az emlékezetünk. Az, amit tapasztalunk, felidéz valamit, amit régebben tapasztaltunk, és ezek a jelenségek egymáson át-
áttűnve, összemosódva és szétválva, egyetértve és vitatkozva adják gondolkodásunk folyamatát. Mint ahogyan Miss Marple – hogy egy másik detektívregényhőssel fejezzem be – úgy találja meg a gyilkost, hogy az emberek emlékeztetik más emberekre, az események más eseményekre.

Végül az intertextualitás egy sajátos fajtája: a paródia. Hadd dicsekedjem el vele – hiszen egy költő önazonosságát mi sem támasztja jobban alá – hogy kedves barátom és kollégám, Bacsó Péter írt egy paródiát a verseimről. Íme:

Bacsó Péter: Újrakezdi

„elbontották a parkot is a téren”

*elbomlott a parkör is a télen
mint jurában pliocénkori márga
bal felső fülcimpád kering csak a térben
két kemény combom közt bilincskébe zárva*

*magázom tegezlek de elhajol a lélek
vébézek ebézek nézd micsoda gólpasz
mintha latin mondat amit csak én értek
magyarul talán így: a pmodern egy korszak*

*az emlék megtapad mint mágnesen a Vaspor
és a terasz csak a múlt időkre néz
nem terem már vers sem Nemesből sem Nagyból
a dilettáns plebset meg egye a penész*

*ubi sunt nyaraink Csempeszkopács hol van
ujjhegyed megérint de nem felel a tollszár
retinád tükrében irodalmi skizó
Flóra vagyok Labé Vas István vagy Ronsard*